

Tarih İncelemeleri Dergisi
Cilt/Volume XXI, Sayı/Number 2
Aralık/December 2006, 252-254

Simon de Saint Quentin, Bir Keşiş'in Anılarında Tatarlar ve Anadolu 1245-1248, 99 s., (Çev. Erendiz Özbayoğlu) Antalya; DAKTAV, 2006, ISBN: 975-7094-10-2

XIII. yüzyılın başında Cengiz Han tarafından tek bayrak altında toplanan Moğollar, yarım asır içinde, Çin'den Doğu Avrupa'ya kadar olan sahaları zapt ettiler. Dünya tarihinin en büyük istila hareketlerinden birisini gerçekleştiren Moğol orduları hiç şüphesiz en büyük tahribatı İslâm dünyası üzerinde yapmıştır. Müslümanlara düşman olan bu gücün dostluğunu kazanmak amacı ve Hıristiyanlığı kabul ettirme ümidiyle Moğollarla dostane ilişkiler kurma yollarını aradılar. Bu nedenle gerek Avrupalı krallar gerekse Papalık tarafından Diplomatik ve misyonerlik görevi ile Moğollara birçok defa elçilik heyetleri gönderilmiştir. Moğollara gönderilen bu elçiler arasında Plano Karpini (1245), Simon de Saint Quentin (1245/6), Ascelin (1247), André de Longjumeau (1248), William von Rubruck (1253) ve Marco Polo (1271)'yu sayabiliriz. Moğol ülkesine giden bu seyyahlar geçmiş oldukları bölgelerde gördüklerini ve kendi izlenimlerini kaleme almışlardır.

Burada tanıtacağımız eser, Fransız keşiş Simon de Saint Quentin'in Anadolu coğrafyası ve Moğollar ile ilgili gözlemlerini ve anılarını içeren "Bir Keşişin Anılarında Tatarlar ve Anadolu 1245-1248" başlıklı kitaptır. Erendiz Özbayoğlu tarafından Latince'den Türkçe'ye tercüme edilen ve Tufan Karasu tarafından yayıma hazırlanan bu çalışma Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı'nca (DAKTAV) basılmıştır.

Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlı olan Simon de Saint Quentin, Papa IV. Innocent tarafından doğuya gönderilen bir grup keşişin arasında yer alan Fransız asıllı Dominikan keşişi idi. Moğolların yaptıkları kıyıma son vermeleri ve Hıristiyanlığı kabul etmelerini telkin eden Papalık mektubunu Moğol hakanına ulaştırmakla görevli heyetin içerisinde yer alan Saint Quentin, uzun süre kaldığı Anadolu'daki gözlemlerini eserinde toplamıştır. Daha sonraki yüzyıllarda pek çok yazar, Saint Quentin'in yazdıklarından parçalar halinde alıntılar yapmıştır. Elimizdeki bu kitabın bölümleri de adı geçen yazarların Saint Quentin'in anılarından yaptıkları alıntılardan oluşmaktadır.

Simon de Saint Quentin eserinin başında Cengizhan'ın ortaya çıkışı, Han ilan edilmesi ve koyduğu yasalardan (s.9-10) kısaca söz ettikten sonra Tatarlar diye bahsettiği Moğolların dış görünüşleri ve fizikî özelliklerini ayrıntılı bir şekilde tasvir etmektedir. Bu bozkır halkının nasıl bir mizaca sahip olduğuna da değinen yazar, Moğolların giyim-kuşamları ve yemekleri hakkında ilginç bilgiler verir (s.11-22). Moğol ordusunun askerî harekâtları üzerinde de duran Saint Quentin, Moğolların bir bölgeyi nasıl işgal ettikleri, kaleleri ne gibi yöntemlerle kuşattıkları ve zapt ettikleri bölgelerde ele geçirdikleri esirlere nasıl muamele ettiklerini (s.25-29) ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Kısa bir süre içerisinde İran sahası, Kafkasya ve Yakındoğu'yu ele geçiren Moğolların bu bölgelerde yaşayan Harezmsâhlar, Gürcüler, Ermeniler ve diğer toplulukları nasıl hâkimiyetleri altına aldıklarını anlatırken Moğol askerlerinin kıyıcılığını gözler önüne sermektedir (s.35-43).

1245 yılında Anadolu'ya gelen Simon de Saint Quentin, seyahati sırasında başta Antakya, Adıyaman, Malatya ve Sivas olmak üzere devrin önemli şehirlerini görmüştür. Gezdiği bölgeler hakkında önemli bilgiler veren yazar, Anadolu'ya gelmesinden birkaç yıl önce meydana gelen

Babaî ayaklanması, Köseadağ bozgunu ve Moğolların Anadolu'da yaptıkları tahribat ile ilgili olarak da olayların görgü tanıklarından edindiği bilgilere eserinde yer vermektedir. Eserin Türk tarihi açısından en önemli kısmı da Selçuklu tarihi ve Anadolu coğrafyası hakkında bilgiler verdiği bu bölümlerdir. 1240 yılında Baba İlyas'ın taraftarlarınca başlatılan isyan hareketini efsanevî bir şekilde anlatan Saint Quentin daha sonra tarihi gerçeklere uygun bir şekilde bu isyanın ücretli Frank askerleri sayesinde bastırıldığını ifade etmektedir (s.43-45). Türkiye Selçuklu Devleti tarihindeki en büyük ayaklanma olan ve Selçuklu ordusu tarafından güçlükle bastırılan bu isyan hakkında verdiği bilgilerin ardından Saint Quentin, XIII. yüzyılda Türkiye Selçuklu Devleti'nin genel durumu üzerinde durmaktadır. Selçuklu ülkesinin zenginliği ve bölgede çıkartılan değerli madenlerden bahseden (s.49-50) yazar son olarak 1243 Köseadağ bozgunu ve sonrasında yaşanan gelişmeler hakkında bilgiler verir(s.57-69). Selçuklu tarihi ve Anadolu coğrafyası ile ilgili aktardığı bu bilgiler Saint Quentin'in eserini XIII. yüzyıl Anadolu'su ve Selçuklu tarihi açısından en önemli kaynaklardan biri haline getirmektedir.

Eserinin son bölümlerinde Saint Quentin, içinde bulunduğu elçilik heyetinin Moğol komutanı Baycu ile görüşmesi (s.70-82), Papa IV. Innocent'in Han'a gönderdiği mektubun Moğol diline çevrtilerek Han'a götürmesi için Baycu'ya teslim edilmesi (s.82-83), Moğol hakanının temsilcisi ile görüşmeleri ve Han'ın mektubunu aldıktan sonra geri dönmek üzere yola çıkmalarından bahsetmektedir (s.89-90). Hiç şüphesiz Papalık gönderdiği mektubun ve elçilerin etkisi ile Moğollar ile bir yakınlaşmanın başlayacağına inanıyordu. Ancak Saint Quentin'in eserinde ifade ettiği kadarıyla elçilik heyeti Moğollar tarafından pek hoş karşılanmadığı gibi Papa'nın mektubunda Moğolların çok fazla kan döktüğü ve buna son vermeleri gerektiğine yönelik telkinleri de Baycu'nun ve Moğol Hanı'nın tepkisine sebep olmuştur.

Sonuç olarak Moğolların tarihi, gelenekleri, yaşam tarzları ve bilhassa XIII. yüzyıl Anadolu'su hakkında ayrıntılı bilgiler içeren bu önemli kaynağın Türkçe'ye kazandırılması ve ilgililerin kullanımına sunulması yararlı bir çalışma olmuştur. Bu kıymetli eserin özellikle bu sahada çalışan araştırmacılara ışık tutacağına inanıyoruz.

Yusuf Ayönü*

---

* Araş.Gör., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bornova-İZMİR.